

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Južoslovsanske Socialistične Zveze

STEV.—No. 700.

CHICAGO, ILL., 10. februarja (February 10th), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Böckwell 2864.

SEMINTJA.

Debs, Wilson, Vrhovno sodišče in Landis. — Ku Klux Klan. — Nemški reakcionarji za monarhizem. — Propaganda za diskreditiranje socializma v "delavskih" listih. — Nemško zlato. — Francoske želje za novo vojno proti sovjetski Rusiji.

V ječi v Atlanti, Ga., se nahaja že dvaindvajset mesecev petinšestdesetletni starček Eugene V. Debs, ker je svoje življenje posvetil boju za pravico. Veruje v svobodo govora, in tako je med vojno povedal svoje mnenje o klanju na bojiščih, to mnenje pa ni bilo po godu oblastim, zato je bil obsojen na deset let ječe. Gospodi, ki je takrat napravila ta korak, je sedaj žal, napake pa ne more popraviti, niti jo noče, tudi če bi jo mogla. Palmer je priporočil Wilsonu, naj Debsa pomilosti, toda predsednik je priporočilo odklonil. Debs bo še pil iz čase trpljenja, še bo hodil po križevem potu in morda umrje na gori Kalvariji, v atlantiški ječi. Pravica je bila že mnogokrat križana in že mnogokrat je vstala, toda še nikdar popolnoma. Ampak vstajenje pravice pride in je na potu.

"Jaz sem bil vedno med tistimi, ki verujejo, da je največja svoboda govora najboljša varnost". Te besede je izrekel predsednik Woodrow Wilson dne 13. maja 1919, v času, ko so ga milijoni v Ameriki in v Evropi še slavili za boreca in predstavnika pravice in demokracije.

Največja svoboda govora ni vedno tudi "najboljša varnost" za deželo. Toda besede, ki jih je govoril Debs, niso postavljale v nevarnost Amerike in še manj so bile nevarne demokraciji. Debs je bojevnik za pravo demokracijo in ne veruje, da se je more doseči z vojnami, ki jih vodijo imperiistične vlade. Bili so drugi, ki so trdili, da bo vojna strmoglavila vsaj nekaj avtokratičnih režimov, pa so jo zategadelj podpirali. Reakcionarni režimi nekaterih držav so padli, ni pa prišla demokracija, ker ljudstvo še ni zrelo in sposobno, da bi uvedlo demokracijo, ki bo res demokracija. Tudi ta pride, po dolgih letih kulturnega dela, resničnega kulturnega dela, ne pa takega, kakršnega vodi danes denarna oligarhija v Ameriki za zavajanje ljudstva. Demokracija zahteva ljudstvo, ki je sposobno za demokracijo. Če ni, tedaj ima avtokracijo, pa četudi se imenuje "diktatura proletarijata."

"Bilo mi je zelo neprijetno obsoditi Bergerja samo na dvajset let ječe v laventhworthski trdnjavi. Izredno obžalujem, da niso zakoni te dežele taki, ki bi omogočili, da bi mogel Bergerja postaviti k steni in ga ustreliti". To izjavo je podal po zadržanju Bergerjevih zagovornikov zvezini sodnik Kenessaw Mountain Landis. Sedaj je vrhovno sodišče razveljavilo Landisovo obsodbo in Berger ter drugi soobtoženci, ki so bili obsojeni zaeno z njim, dobe novo obravnavo. Vrhovno sodišče je razveljavilo obsodbo, ker smatra, da se je Landis vedel sovražno in pristransko proti obtožencem. Vojna manija je marsikomu zmešala glavo in tudi sodniki niso bili izvzeti. Zato imamo danes v ječah politične jetnike, ker so povedali preglasno svoje nasprotstvo proti vojni, medtem ko je bilo iz ječ izpuščenih par profitarjev, ki so bili slučajno obsojeni. Kajzerjevih špijonov ni v ječah in baje niso tudi nobenega dobili. Sicer pa kajzerjevi špijoni tudi niso nevarni sedanjemu družabnemu redu in se jih po končani vojni ni izplačalo preganjati.

"Jaz sem stal za ideje demokracije, medtem, ko jih je Wilson izdal. On je najbolj obžalovanja vredna oseba v zgodovini", je dejal Debs, ko so mu naznanili, da predsednik ni vpošteval Palmerjega priporočila, naj pomilosti Debsa. Debs je star; kot bojevnik je še vedno mlad, kar nam potrjuje sledeča izjava, ki jo je podal zaeno s prej citirano: "Kar se tiče moje starosti, vas zagotavljam, da nisem bil še nikdar tako mlad in sem gotov, da bom doživel čas, ko bo ameriško ljudstvo spoznalo vrednost idej, za katere sem v borbi." Bojevniki za socializem, ki so res bojevniki, se nikdar ne utrudijo. To je dobro, da vedo tisti, ki ob vsaki priliki povdarjajo, "da so delali že dovolj za socializem". Nihče ne dela dovolj, ampak le toliko, kolikor more; dovolj pa to ni.

Leta 1870 je bila razpuščena organizacija Ku Klux Klan, ki je po civilni vojni vodila teror proti črncem v južnih državah. V belih oblačilih z zakrinkanimi obrazi so prijezdili kakor pošasti v kolonije črncev in delili "pravico". Ko so opravili svoje delo, so ravno tako hitro izginili.

Sedaj se Ku Klux Klan zopet pojavlja in se organizira na podlagi svojih starih tradicij. Ostati hoče misteriozna, teroristična, strah noseča or-

ganizacija. Svoj delokrog je razširila tudi izven južnih držav. Kot se spodobi, ima tudi ona svoje principe, ki so: "Stoprocentni amerikanizem; rekonstrukcija na stari, utrjeni podlagi; nadvlada belega plemena; ohraniti za vedno ločitev cerkev od države; protektirati čast žene in varovati svetost doma."

Čemu je treba za varovanje teh načel posebnih organizacij? Ali jim ni dovolj državni aparat, ki je v rokah takih ljudi? Ne, to jim ni dovolj. Država ne more vedno uspešno razbijati delavskih shodov, unij, ulomljati v lokale socialističnih organizacij in jih razbijati, ona ne more pregnati ljudi brez vsega povoda, ona ne more vzeti človeka iz postelje, ga peljati izven mesta in ga pretepati ter povaljati v smoli in perja, medtem, ko razni "klux klani" to morejo, ker so "vitezi" in kot taki borci za ohranitev reda in mira in za pravi amerikanizem. Ko pride konec sveta, se bodo, po zadržanju cerkvenih očencov, pokazala znamenja na nebu, ki bodo oznanjala, da se bliža prihod večnega sodnika. Teh znamenj nikdar ne bo, ne v svetopi-semskem smislu, ampak razne legije, ku klux klani in druge take organizacije so znamenja, da današnji družabni red dokončava svojo vlogo v zgodovini.

* *

Max Maurener, urednik 'Deutsche Zeitung' v Berlinu, poziva patriotične Nemce v boj pri nevarnosti sovjetske Rusije in židovske propagande v Nemčiji. Maurener je namreč duhovnik, zato vidi v vsakemu židu nevarnost za "civilizacijo". Ta duhovnik pa je praktičen človek in je pričel z gibanjem za ustanovitev teroristične organizacije, nekatere nemške "ku klux klan", ki je že pričela z akcijo. Žrtve, ki jih obsodi vrhovni svet te organizacije, se provocira na najgrše načine. Pošiljajo grozilna pisma vplivnim osebam, v katerih jih svarijo, naj prenehajo s svojim delovanjem proti povratku kajzerja in proti uspostavitvi monarhije. Glavna sila delovanja teh reakcionarcev je naperjena proti prominentnim židom.

Črno suženjstvo v Ameriki se ne bo več obnovilo. Doba monarhizma umira. Maurenerji, ku klux klani, pirci in zakrajški so le še odmev iz temnih časov preteklosti.

* *

"Mi vstajamo — njih pa je strah", pravi mil-wauška "Slovenija". Kdo ustaja? Delavstvo ustaja in ker se ga kapitalisti boje, so pričeli s plačano propagando v časopisju, da se diskreditira socializem. V ta namen ima tudi omenjeni list razpravo, ki zavzema tri strani in eno kolono, ki pa se bo v prihodnjih izdajah še nadaljevala. Ta razprava je priobčena, kot se more sklepati iz opazke, kot "plačan oglas". Uredništvo je hotelo s člankom "Mi vstajamo — njih pa je strah", potlačiti morebitne kritike med čitatelji, proti "Sloveniji", ki je seveda skozinsko "delavski" list. Kedaj bo pač slovensko delavstvo spoznalo slepomišljenje slovenskih delavskih listov, ki tako vestno zastopajo delavske "interese"?

V Pariz je dospela nemška pošiljatev zlata, v teži 24 tonov. Takih pošiljatev bo iz Nemčije še precej, predno bo plačana vsa vojna odškodnina, ki jo zahtevajo zavezniki od Nemčije. Kajzerju in njegovi družini raditega ne bo treba stradati, niti ne poveljnikom nemške armade, ki so vodili vojno proti zaveznikom. Vsi ti žive v razkošju, medtem, ko trpi nemško ljudstvo vse grozne posledice vojne in premagane države. V tem zlatu je kondensiran znoj stotisočih nemških delavcev in kmetov, ki bodo trpeli še skozi dve generaciji, morda daljša, za grehe svojega kajzerja, militaristov in kapitalističnih imperijalistov. Ljudstvo se ne zaveda tega, zato je še precejšen del nemškega naroda za povratek kajzerja in vsega njegovega režima.

* *

Neko poročilo iz Pariza se glasi, da bi bile na ukaz Francije takoj pripravljene vstopiti v vojno proti Rusiji, Poljska, Čehoslovakija, Ogrska, Rumunija, Jugoslavija in Bolgarija. Za nevmešavanje v ruske notranje zadeve sta sedaj baje samo dve državi, Anglija in Italija.

Vse državice, ki jih ima pod klobukom Francija, so ene popočinoma, druge deloma sovražne sovjetski Rusiji. V tem sovraštvu pa nikakor niso toliko složne, da bi vzajemno šle v boj na ukaz francoske reakcije za strmoglavljenje sedanjega ruskega režima.

Veliko je upanje vladajoče kaste v Franciji, da bo končno uspela v svojem boju proti Rusiji. Ako ne bi bilo, ne bi potrošila vseh svojih finančnih in diplomatskih sil, da priklie v življenje carzem, ki se bi poklonil do tal francoskim upnikom. Telega poklona ne bodo doživeli, tudi če pade boljševiški režim. Stara, caristična Rusija, dolžnica francoskih bankirjev in industrijalcev, se ne obnovi nikdar več. Ku klux klani se mučijo zamanj, kajti kolo časa gre vedno naprej in se ne vrača.

Ivan Molek:

Na cesti.

Raztrgan, lačen, bos je bil.
Kje dom je tvoj, prijatelj?
Nikjer — saj veš — ko tvoj —
lisice, da imajo svoje jame.

Utrujen, resen, bled je bil.
Brez dela si, kajne, prijatelj?
Brez dela, da — dva tisoč let
odkar sezidal stavbo sem prekrasno.

Užaljen, mračen in potrj je bil.
Povej, povej, kako se je zgodilo,
da zidal si in znojne kaplje lil,
a zdaj brez strehe za plačilo?

Molče mi roko je podal,
odšel s trpini je po cesti.
In videl sem — prisegel bi —
imel je roke prebodene.

Pot do svobode.

Med političnimi strankami so razlike. To se razume samo ob sebi, ker sicer ne bi bilo različnih strank, temveč bi bila le ena. Toda v mnogih slučajih so te razlike malenkostne, pogostoma le osebne. Kljub nasprotjem, ki obstajajo med njimi, so si nekatere vendar tako podobne, da se lahko zbere po več strank v eno skupino.

Socialistična stranka je v tem izjema. Ona ni nobeni drugi stranki "blizu"; med njo in vsemi ostalimi strankami so razlike tako bistvene, da mora biti nasprotna vsem in se ne more z nobeno drugo spraviti pod en klobuk.

Glavno, kar loči socialistično stranko od vseh drugih, je to: Vse druge stranke, naj bodo konservativne, napredne, liberalne, reformistične ali kakršnekoli, hočejo ohraniti sedanji družabni red. Tudi če gredo za tem, da se izvrše kakšne izpremembe, jih hočejo na sedanji gospodarski podlagi in ne marajo nič slišati o kakšni izpremembi sistema. Socialistična stranka pa gre za popolno izpremembo gospodarske podlage, za povsem novim družabnim redom, za socialno revolucijo.

Kadar sliši filister besedo "revolucija", ga navadno oblije kurja polt. Misliti si je namreč ne more drugače kakor spojeno s požigom, z groznimi eksplozijami, s petrolejem in s strašnim prelivanjem krvi. To pa obsoja in preklinja, pred takimi zločini se zgraža, in revolucionarje pošilja v svojih željah na dno pekla.

Filistrova psihologija je zelo komplicirana reč. On se zna za klanje in uničevanje, za pustošenje in ubijanje tudi navduševati. Če se imenuje moritev narodov vojna, tedaj morajo filistrovi pesniki napeti vse strune na svojih lirah in harfah, ter peti slavo na vse načine, kar jih morejo. Še sami postajajo poetični, in če nimajo v svoji duši zakladnice, pa ponavljajo kakor papige naučene besede o gloriji. Komandirani morilec je tedaj junak; največjemu sužnju, poganemu v klavnico za tuje interese, sugerirajo ponos in ošabnost. Vse je tedaj pravično, dobro, božanstveno; povsod je osveževanje, preporod, glorijska.

Kadar sliši prav ta za kapitalistično-monarhično-roparsko vojno navdušeni filister besedo o revoluciji, pa vztrepeče, zarohni in podivja, da bi najrajši z mesta poslal vse take "hudodelce" na vislice.

Sam s sabo pa pride takoj zopet v protislovje, če se človek malo potruži, da ga spravi v zadrego. V Ameriki n. pr. popolnoma zadostuje, če ga spomnite, kako je ta dežela postala samostojna državna zveza. Revolucija je osvobodila Ameriko in ustvarila podlago za Zedinjene države. Pokličite to filistru v spomin, in takoj bo začel poveljevat revolucijo, in hitro Vam zapoje patriotsko pesem.

"Ali to je druga reč..."

S tako frazo razlaga svojo nedoslednost. Zakaj je ta reč druga, v čem je tisto drugo, Vam ne bo

znal povedati; če bo znal, pa ne bo hotel, ker bi moral tedaj priznati nekaj, česar noče.

Ameriška revolucija je bila vojna za svobodo. Ne za popolno svobodo, ampak za kos svobode so se bojevali naseljenci proti Angliji. Razumevanje svobode še ni tako daleč dospelo, da bi bilo moglo ljudstvo spoznati vse pogoje resnične svobode. V Angliji, v angleškem kralju in v angleški vladi je videlo svoje največje zatiralce. Teh se je hotelo iznebiti, misleče, da mora priti svoboda, čim se poruši ta jarem. In da ga je moglo porušiti, je rebeliralo.

Danes pa bi moral filister priznati, da ljudstvo Zedinjenih držav tudi sedaj ni svobodno, in da je v enakem nesvobodnem položaju tudi ljudstvo drugih držav in narodov. Če pa je bil boj za svobodo opravičen v preteklosti, mora biti enako opravičen, dokler ni svoboda pridobljena.

Socialistična stranka hoče svobodo in se bojuje zanjo. To trdijo tudi razne druge stranke in organizacije. Ali sama beseda "boj za svobodo" ne pove ničesar in ne obsega ničesar. Treba je vedeti, kaj je svoboda, kakšna svoboda je sploh mogoča in od česa je svoboda odvisna.

V našem življenju je vse relativno. Tako je tudi svoboda relativen pojem. Če bi bila absolutna svoboda mogoča, bi bila vsa vprašanja o njej teoretično kmalu rešena. Toda absolutna svoboda je utopija, nemogoča, nedosežna, neizvedljiva reč. Absolutno svobodni bi bil človek, ako bi vse svoje življenje lahko uravnal povsem po svoji volji in le po svoji volji; ako ne bi nobena druga moč in sila vplivala ne na njegovo mišljenje, ne na njegova dejanja; ako bi bili vsi njegovi sklepi rezultati njegovih lastnih, le iz njega samega zajetih predpostavk in njegovih samo v njegovi glavi spređenih miselnih vezi; ako bi bile njegove moči tako velike, da bi vsako njegovo voljo lahko uresničevale in ako ne bi bilo nikjer nobene sile, ki bi mogla ovirati njegovo voljo in njegovo največje ali najmanjše dejanje.

Ako bi bil ves neskončni svet eno bitje, da bi bile vse sile, ki so sploh mogoče, obsežene v njem in bi ne bilo nikogar razun njega, da bi mu mogel kjerkoli zastopiti pot; ako ne bi bilo v tej oživiljeni neskončnosti nobenih trajnih zakonov, temveč bi jih "duh sveta" sam ustanavljal in po svoji volji lahko menjal, tedaj bi se lahko dejalo, da je to bitje svobodno.

Očividno je taka svoboda — edina, ki bi v pravem pomenu besede zaslužila ime svobode — za človeka prav tako kakor za vsak posamezni del sveta nemogoča. Ako so na kateremkoli planetu kateregakoli osolnēja bitja desetkrat ali stokrat ali tisočkrat ali pa tudi milijonkrat bolj razvita, više organizirana, močnejša in modrejša, kakor človek na naši zemlji, vendar ne morejo biti absolutno svobodna; kajti zakonu narode je podvrženo vse, največje in najmanjše, in kjer je zakon, tam ima svoboda svoje meje.

Ako si človek zamisli pravo sliko svobode, tedaj se mora skrciti kakor črvček vpričo dejstva, da je tisti zlomek svobode, ki ga more uživati, v

primeri z absolutno svobodo komaj nekoliko več kakor ničla.

Treba se je torej enkrat za vselej sprijazniti z dejstvom, da smo odvisna bitja, in da so neštete naše odvisnosti take, da jih ne moremo nikdar skrušiti. Absolutne svobode ne bomo nikdar dosegli, ker je nemogoča; vedno ostanemo odvisni od prirodnih zakonov, in dokler bodo na zemlji ljudje, bo tudi človek odvisen od človeka.

Površnim glavam se zdi, da uživajo dandanes posamezni ljudje svobodo. Cesarji, kralji, velekapitalisti so taki svobodni srečniki. Čim absolutnejši je vladar, tem absolutnejša je njegova svoboda.

To je fikcija, ki se razpade, čim pogleda človek nekoliko bistreje nanjo.

Odvisen je monarh kakor vsak drug človek od bacilov, če oboli, od zdravnikov, od kuharja, od svojih strežajev; kadar se pelje na zrak, je odvisen od kočijaža, od konj, od nepreračunljivih slučajev. Množina njegove odvisnosti ni nič manjša kakor odvisnost "navadnih" ljudi.

Za druge vladarje velja ravno to, za finančne in industrijske magnate, ki so sicer večji in močnejši od njih, za Rockefellerja, Morgana itd. pa tudi.

Odvisnosti so neizogibne. Ni je glave tako živalne, da bi mogla zasnovati sliko svetovne uredbe, v kateri bi mogel biti človek resnično neodvisen in svoboden, to se pravi absolutno svoboden.

Ali iz te nepobitne resnice more le popolnoma hlapčevski duh izvajati, da se zato sploh ni treba bojevati za svobodo, ampak da se mora človek topovdati in pokloniti razmeram, kakršne so.

Seznaniti se je treba z resnico, zato da se ne žrtvuje delo, napor, čas, moč in nemara življenje za nemogoče stvari. Ali če se seznanimo z resnico, spoznamo tudi lahko, kaj je mogoče. Za to pa nismo le opravičeni, da se bojujemo, temveč imamo celo to dolžnost. Kajti kakor sprejema človek pridobitve prejšnjih rodov in ima razvoju, trudu in delu minolih tisočletij zahvaliti, da mu ni treba več plezati po gozdovih in se skrivati v skalnih brlogih, tako mora doprinesiti svoj del, da dobe tudi generacije za njim svojo pravično dedščino.

Svoboda, ki je na zemlji mogoča, ne pomeni konca odvisnosti, pač pa tako ureditev, da bodo odvisnosti čim pravičnejše razdeljene, da ne bodo na eni strani vse pravice, na drugi pa vsa bremena.

Človek potrebuje človeka. Potreboval ga je v najstarejših časih; čimbolj se razvija, čimbolj napreduje, čimbolj se njegovo življenje komplicira in vsled tega delo deli, tem več je tistih ljudi, katerih pomoč potrebuje posameznik.

Vzajemna pomoč je duša človeške družbe. Ako hočemo, da bo družba dobro urejena in da bo v njej vladala največja mogoča pravičnost, moramo skrbeti, da se vzajemna pomoč čim popolneje in na čim boljši podlagi uredi.

To je naloga socializma; to je namen socialistične stranke.

Podlaga družabnega življenja je gospodarska. Vse prve potrebe človeka so gospodarskega znača-

ja. Njegov organizem zahteva hrane, varstva zoper klimatične in vremenske vplive, torej perila, obleke, stanovanja, snage itd. Šele kadar je zadoščeno tem potrebam, je mogoče misliti na druge in delati za drugačne, bolj duševne cilje. Seveda je življenje nekaj višjega kakor kruh, ali kruh je neizogibno sredstvo življenja in zanj je treba skrbeti pod pretnjo smrtne kazni.

Tisti sistem, ki najbolj olajša zagotovitev materialnih potrebščin, najbolj zmanjša neodvisnost človeka od prirode. Vprašanje materialnih potrebščin je torej splošno človeško vprašanje; moralo bi biti vprašanje človeške družbe. To se pravi: Družba bi se morala tako organizirati, da bi napravila pridobivanje materialnih potrebščin čim enostavnejše, da bi ga zagotovila za vso družbo in za vsakega svojega člana in da bi s svojo organizacijo, z najboljšim sistemom, ki je sploh mogoč, vzela temu vprašanju sedanjo težo in ostrost ter ga iz ospredja, kjer se sedaj repenči kakor strašilo človeštva, potisnila na podrejeno stopnjo.

Pridobivajo se materialne potrebščine z delom. Prvi pogoj vsakega družabnega sistema, ki gre za večjo svobodo, je torej organizacija dela. In če je umljivo, da mora delo služiti človeški družbi, je logično, da mora biti tudi organizirano na družabni podlagi.

S tem prihaja socializem v navskrižje s sedanjo družbo, z njenim redom in z vsemi strankami, ki zastopajo in branijo ta red.

V družbi, kakršna je sedaj, se lahko vpeljujejo najraznovrstnejše reforme. Gotovo je med njimi tudi mnogo takih, ki bi koristile in zboljšale razmere. Socialistična stranka sama zahteva mnogo reform. Ali razlika med njo in drugimi strankami je ta, da se tudi najpoštenejše izmed zadnjih zadovoljujejo z reformami in nočejo več in se celo na vso moč upirajo, da bi se šlo preko meja njihovih reform. Socialistična stranka pa je revolucionarna in smatra reforme le za malo olajšanje sedanjih težav in za pripravo revolucije.

Sedanji družabni red smatra delo za privatno zadevo posameznih ljudi. Delo v tej družbi ne služi svojem naravnemu namenu: Pridobivanju sredstev za pokrivanje potrebščin. Ne dela se za to, da se člani družbe nasitijo, napoje, oblečejo, da imajo streho nad glavo, da dobe udobnosti, ki jim omogoča napredek tehnike, pa da pridejo potem do kulturnih užitkov, ki dvigajo človeka. Delo služi dandanes le privatnim interesom onih, ki so se znali postaviti za gospodarje dela. Zato se dela, da se izdelano blago prodaja in da prinaša dobiček onim posameznikom, ki razpolagajo z njim.

Ta organizacija dela na privatni podlagi, ki se pogostoma ne le približuje gospodarski anarhiji, ampak se dostikrat naravnost preliva vanjo, je razdelila človeško družbo; napravila je iz nje dve družbi: Eno, ki gospoduje, drugo, ki hlapčuje.

Vsak boj za svobodo mora pričeti s spoznanjem tega dejstva. Kajti gospodarsko tiranstvo enega razreda nad drugim povzročuje vsako drugo tiranstvo,

in nikakršna svoboda ni mogoča, dokler ne pade ta despotizem. Vse politično, narodno, kulturno zatiranje ima svoje vire v gospodarskem zatiranju. Privatni kapitalistični sistem, ki omogoča zbiranje ogromnega bogastva na račun tujega dela in peha nepregledne množice v bedo, daje kapitalistom moč gospodstva in vladanja ter povzroča največjo, najstrašnejšo odvisnost velike večine človeštva.

Ta odvisnost je od naravnih zakonov neodvisna, kajti njen vir so človeške uredbe. Zato je izpremenljiva. Ljudje so napravili sedanji red; ljudje ga torej tudi lahko odpravijo in naredo drugega.

Treba pa ga je odpraviti in zamenjati z drugim, če se hoče svoboda razširiti toliko, kolikor je na zemlji sploh mogoča in odpraviti tista odvisnost — torej nesvoboda — katere niso ustanovili prirodni zakoni sami.

Delo mora služiti človeštvu. Mora se torej organizirati, da se more doseči ta namen. Zato se mora odpraviti sedanja razdelitev družbe v gospodujoči in hlapčujoči razred, celotna družba pa mora postati lastnica sredstev, ki so potrebna za delo in za organizacijo.

To je namen socializma. To je edina pot, da se doseže ne absolutna, utopistična, ampak tista največja relativna svoboda, ki je med ljudmi sploh mogoča. To je edina pot, da pospeši človeštvo svoj razvoj in napredek.

To je socialna revolucija. Ne imenuje se revolucija zaradi krvi in dinamita, ker je oboje nepotrebno, ako ne apelirajo gospodujoči razredi na orožje, preden se odpovejo svojemu despotizmu; revolucija je zato, ker ne izpreminja le nekoliko oblik, temveč postavlja družbo na popolnoma novo podlago.

To je razlika med socialistično stranko in vsemi drugimi. Svoboda ima pogoje, in v prvi vrsti so to gospodarski pogoji. Kdor želi večjo svobodo, jim mora dati pogoje. Kdor noče tega, pa govori o svobodi, je prazen deklamator.

V legislaturi države Wisconsin je bila stavljena predloga, ki gre za tem, da se prepove imeti žepe zadaj na moških hlačah, da se na ta način prepreči prenašanje malih steklenic za žganje. Same prepovedi in čim več jih je, bolj se lomi in krha sveta prohibicija.

Mormonski sveti očetje hočejo v svoji državi Utah napraviti popolne ljudi, da jim ne bo treba po smrti v vice za očiščevanje grehov, ampak bodo šli lahko direktno v nebesa. Prohibicija je v Utah precej utrjena, mnogo bolj, kakor v kaki drugi državi Unije. Sedaj, ko so dosegli prohibicijo, so prepovedali še kajenje v javnih prostorih; ne samo to: Prepovedano je kaditi na ulicah, kupovati in prodajati tobačne izdelke in za prestopke so določene stroge kazni. Pa ne bo nič pomagalo. Ljudje, ki so navajeni kajenja, bodo vseeno kadili. Dana pa je s takimi prepovedmi le prilika za graftanje. Bog se usmili reformistov.

Delavsko gibanje na Japonskem.

Sen Katajama, znani japonski socialist, je objavil v ameriškem delavskem časopisu sledeče zanimivo poročilo o sedanjem gibanju japonskega proletarijata:

Pred vojno ni bilo na Japonskem nobenega pravega strokovnega gibanja med delavci. Le dve organizaciji je vredno omeniti. Prva je Ju-Aj-Kaj, v kateri je bilo nekaj industrijalnih skupin v rahli zvezi pod vodstvom Suzukija; druga organizacija je bila unija črkostaveev. Zadnja je eksistirala le v pristaniških mestih, kjer so bili njeni člani večinoma vposleni v inozemskih tiskarnah. Organizacija Ju-Aj-Kaj je bila konservativna in kompromisna po značaju. Njen voditelj Suzuki je bil dobro znan prijatelj policijske prefekture v Tokiju.

Po mirovni konferenci in zlasti po mednarodni delavski konferenci v Washingtonu se je pa odprlo novo poglavje v zgodovini delavskega pokreta na Japonskem. Japonski oblastniki so morali dovoliti delavcem, da se smejo organizirati. Kljub temu, da je cenzura še vedno v veljavi in je pravica zborovanja zelo omejena, so strokovne organizacije naglo rastle in se razširjale po vsej deželi. Rumena Ju-Aj-Kaj se je iznebila korumpiranega Suzukijevega vodstva in postala je močna in radikalna industrijalna organizacija; na čelu te organizacije so danes večinoma socialisti.

V maju 1920 je bilo delavsko gibanje že tako utrjeno, da so organizacije izdale svojo prvo letno knjigo. Iz podatkov v tej knjigi je razvidno, da je imela Ju-Aj-Kaj koncem leta 1919 150 krajevnih organizacij s 30.000 člani; razun te je pa še mnogo drugih unij, ki so precej močne na članstvu in premoženju. Statistično poročilo sledi: tekstilna industrija, 90 podružnic, 61.643 članov; strojniki, 82 podružnic, 40.135 članov; kemična industrija, 67 podružnic, 9047 članov; rudarji, 94 podružnic, 52.125 članov; pristaniški delavci in kuliji, 170 podružnic, 22.214 članov; razne druge industrije, 263 unij, 70.965 članov.

Razumeti je treba, da članstvo vseh teh organizacij še ni v večini razredno zavedno; nekatere unije so pod vplivom delodajalcev, ki bi radi zaobrnil tok delavskega pokreta v svojo smer. Vzlic temu se bolj in bolj opažajo v organizacijah tendence radikalnih, revolucionarnih idej.

Ju-Aj-Kaj je posnela svoj program po nekaterih ameriških organizacijah. Nekatero točko tega programa so: zakon minimalne mezde, enaka mezda za enako delo moških in žensk, osemurni delavnik, odprava nočnega dela, delavsko zavarovanje, enake pravice napram inozemskim delavcem, javno lastništvo delavskih stanovanj, splošna in enaka volilna pravica itd.

Unija jeklarskih in železarskih delavcev v Osa-ki je vsekakor najboljša delavska organizacija na Japonskem. Njeni člani so precej razredno zavedni.

Svetovno revolucionarno gibanje — posebno pa ruska revolucija — ni brez vpliva na japonske delavce. Veliki rižni izgredi leta 1918. so bili značilna manifestacija novega, revolucionarnega duha, ki polagoma prežema mišljenje japonskega delavstva. Ti izgredi, ki so trajali od 3. avgusta do 18. septembra — 44 dni — so se razlezli po vseh krajih in so zavzemali tri četrtine Japonske. Neposredno in posredno se jih je udeležilo pol milijona ljudi. Izgredi so bili v največjih mestih kot je Tokijo, Osaka, Kjo-to in v sto in osemdesetih drugih mestih. Aretiranih je bilo 7831 oseb in sodni procesi niso še danes končani in to je dobro, ker neprestano spominjajo japonskega delavca na moč, ki jo lahko ustvari akcija mase.

Iz teh izgredov so se izcimile mnoge delavske stavke. Tako n. pr. je 26,000 jeklarskih delavcev družbe Jodamitsu zastavkalo dvakrat v enem samem mesecu. Na pomlad lanskega leta se je stavka ponovila, toda vojaške čete so jo zdrobile. Bili so krvavi boji, v katerih je bilo mnogo delavcev ubitih in ranjenih. Drugi vzgledi so stavke rudarjev v bakrenem rudniku Asio in nameščencev v tokijskem arzenalu; vlada je skrušila obe stavki z brutalno silo.

Delavsko gibanje na Japonskem je zdaj prežeto z revolucionarnim duhom. Delavci se več toliko ne zanimajo za splošno volilno pravico, kot so se lani in predlanskim; zamenjali so jo z idejo "direktne akcije". Kako radikalno postaja japonsko delavstvo, je najbolj razvidno iz govorov in resolucij, ki so bile sprejete zadnje čase na nekaterih javnih shodih v Tokiju in drugih večjih mestih. Tukaj slede nekateri izrpkki iz resolucij:

"Delodajalci so odgovorni za sedanje bedno stanje delavcev..."

"Ker so kapitalisti zapravili kredit, so povzročili krizo, ki je kriva, da nedolžni delavci umirajo gladu na ulicah..."

"Hlapci vlade vlačijo delavce v ječo, kapitalisti se jim (delavcem) pa posmehujejo..."

"Kapitalistični režim ne more garantirati delavcem poštene eksistence. Delavci so pravi sužnji v železnih okovih kapitalizma..."

"Ako se hočemo iznebiti anarhizma v industrijalnem svetu, moramo uničiti kapitalizem..."

"Osvobodimo se iz zanke kapitalizma! Mi že vemo, kako se lahko rešimo. Medtem ko bomo podirali kapitalizem, zgradimo novo družbo in tedaj bo uničen izvor vseh kriz in brezposelnosti..."

Zanimivo je tudi to, da so se pričele dramiti japonske delavke in stopati v stanovske organizacije. Do leta 1919. se ni nihče zmenil, da bi bil organiziral tovarniške delavke, dasi jih je bilo leta 1917. 1,569,167 proti 798,705 moškim vposlenim v tovarnah. Danes pa so industrijalne delavke velika gonilna sila v gibanju industrijalnega proletarijata na Japonskem. V mnogih stavkah so se Japonke izkazale agilne in agresivne in vsled tega je tudi bilo veliko število zaprtih. Ženske se večinoma organizirajo v podružnicah Ju-Aj-Kaj.

V juniju 1920. je zastavkalo 1700 deklet in 400 moč v predilnicah v Fuji. Vodstvo tovarne je odslovilo glavne unijske odbornike. Stavkarji so zahtevali, da se prizna njihova organizacija. Ker so prenočevališča delavk lastnina družbe, so lastniki tovarne postavili čez noč straže okrog poslopij in držali dekleta zaprte toliko časa, da so voditelji delavcev odpoklicali stavko. S tem in mnogimi drugimi nasilnimi čini so delodajalci pripomogli, da so se delavke pričele zavedati svojega razreda in med njimi je vstalo nebroj agitatoric, ki so danes pridno na delu za industrijalno demokracijo.

Kmetski najemniki in dninarji so najbolj izkoriščani ljudje na Japonskem. Zakon jim prepoveduje organizacijo, kljub temu so se pričeli združevati pod vodstvom Domaija, ki je bil eden japonskih zastopnikov na mednarodni delavski konferenci v Washingtonu. Domai je izučen stavbinski delavec, toda svojemu poklicu ne more služiti že več let, kajti vse tvrdke ga imajo na črni listi. Organiziral je že več industrijalnih unij in zadnje čase je pričel organizirati kmetske najemnike z dobrim uspehom. Kmetska unija šteje že okrog 3000 članov in stalno napreduje vzlic krizi in veliki opoziciji vladajočih slojev.

Interesantna je statistika stavk na Japonskem od leta 1914. Sicer niso bile stavke nič novega tudi pred vojno, ampak ne v tolikem številu in obsegu. Od leta 1897. do 1914. torej v sedemnajstih letih, je bilo samo 306 stavk, v katerih je prisostvovalo 58,521 delavcev. V zadnjih šestih letih pa kaže statistika sledeče številke:

Leto	Št. stavk	Št. stavkarjev
1914.....	50.....	7,904
1915.....	60.....	7,852
1916.....	108.....	8,413
1917.....	397.....	57,309
1918.....	417.....	66,457
1919.....	497.....	63,137
Skupaj.....	1539	211,072

Gonja tabela kaže, da je bilo v šestih letih med vojno in po vojni petkrat toliko štrajkov kakor v prejšnjih sedemnajstih letih in boja se je udeležilo štirikrat toliko delavcev.

Od 1. januarja do 31. avgusta 1919 je bilo 340 stavk, toda samo dvanaest je bilo uspešnih za delavce; v osemnajstih odstotkih stavk so bili delavci popolnoma poraženi, v sedem in petdesetih odstotkih je bil sklenjen kompromis in v osemnajstih odstotkih so stavkarji umaknili zahteve.

Na Japonskem poznajo tudi sabotažo, ki je zelo udomačeno in razširjeno orožje v boju z delodajalci. Tekom leta 1919. je bilo 23 avtentičnih slučajev sabotaže v industrijalnih konfliktih. V mnogih slučajih se je to orožje pokazalo bolj učinkovito za delavsko stvar kakor stavka.

Delavske unije imajo pravico do stavkovnih straž po vsej Japonski od avgusta 1919.

Dr. Ant. Uhlir:

O novi socijalni filozofiji.

(Konec.)

V filozofiji sta bili ti skrajnosti od nekaj najtežja uganjka. Ljudje so neprestano živeli v zavesti tega dualizma, in filozofija ga je izkušala razložiti, kakor je pač mogla. In vselej se je razlaga tudi ponostavila v smislu te ali one stranke: materializem je ona višja idejna stanja prevajal na nižji gmotni temelj, pojasnjeval je razum iz čutov, duha iz zmote, — spiritualizem pa je vse duševno življenje izvajal le iz neke nadčutne dejstvenosti, iz nekkih prirojenih, božjih darov človeškega duha, ki jih preprosta pamet ne more razumeti.

Najprej je v grški filozofiji — če imamo v mislih le filozofične sisteme našega kulturnega sveta — Platon govoril o državi idej, ki ekzistujejo izven sveta, v katerem sami živimo; po Platonu so bistveni znaki tega višjega bivanja stalnost, nepremeljivost, — dočim se vse, kar vidimo in slišimo, kar je predmet naših čutov, preminja, nima trajnosti, torej ni. Resnične in dejstvene so te ideje, pojmi. Ontologični dokaz božje ekzistence v krščanski filozofiji je tudi osnovan na tej razliki med čuti in idejami: bog je naš pojem, torej je, in človeški razum ga ne doseže, ne pronicne.

V srednjem veku so realisti pravili, da so pojmi nekaj dejstveno obstoječega (res, realitas), — nominalisti pa so zopet trdili, da so pojmi le besede (nomina) in nobena dejstvenost.

Takšne prirojene ideje bi morale biti dokaz neke višje ekzistence. Nasproti temu sta Locke in Hume priznavala kot empirista le čutno izkušnost in tajila prirojenost in sploh ekzistenco pojmov. O čimer nimamo čutnih dojmov, o tem nimamo niti pojmov, — pravijo tudi dandanes v empirični psihologiji.

Kant je razlikoval praktični razum (Verstand) in spekulativni (Vernunft); prvi je pomenjal čutno spoznanje, drugi pojmovno dejavnost našega duha. Verstand imajo tudi živali, z njim po čutih spoznavajo svet; šele s Vernunftom se človek povspne nad svet čutov in dospe do zavesti, da ekzistira nadčutno absolutno, katerega pa ni moči spoznati.

Po Kantu končno hoče novoracionalizem nasproti pragmatizmu na realnih vedah zasnovati metafiziko in navezuje zopet — po analogiji filozofičnega pozitivizma — na tradicije velikih metafizikov XVII. stoletja Descarta, Spinoza in Leibnica; on pravi, da so realnosti tudi ideje, ki niso v neposrednem dosegu subjektivne zavesti.

Današnja sociologija dokazuje tudi dvojno stran duševnega življenja. Če psihologija uči, da so afektivni in intelektualni pojavi bistveno tako različni, da zahtevajo posebnih proučevalnih metod, pravi sociologija, da pojmotvornosti ni drugače razložiti nego s kolektivno zavestjo. Proti omejenosti individualne izkušnosti pojmi, ki tvorijo naš razumov sistem, predpolagajo miselsko sodelovanje celih generacij. Da bi mislili o verskih, nravnih, pravnih in gospodarskih stvareh tako, kot dejansko mislimo, v to

ne zadošča izkušnost posameznikova. Vse naše individualno življenje je speto v obsežno organizacijo socialnih utvar, ki so do današnjega stanja dozorele le s tem, da se je v njih osredotočevalo intelektualno stremljenje vsega prejšnjega človeštva. Socialne institucije so sad človeškega sodelovanja; zato so tako trdne, neosebne in splošne in zato imajo tudi toliko avtoritete. Posameznik je le minljiv delec družabne celote, katera si je od nekaj gradila svoje institucije; in posameznik, ki se je uprl avtoriteti družabno ustanovljenega verskega, nravnega, pravnega ali gospodarskega sistema, začuti svojo nemoč in zapuščenost. Zakaj družba ne olajšuje le življenja svojim udom, ona zato tudi terja popolne pokornosti. Družabno življenje donša dobrote, nalaga pa tudi dolžnosti. Posameznik čuti v onem idealnem ovzdušju kolektivne zavesti okrepitev, (moralna solidarnost dviga; v duhu socialnih idealov živeč pozabljamo na svoje osebne težnje in v navdušenju, ki ga delimo z vso kolektiviteto, nam nobena osebna žrtev ni težavna. Ljudje se za svobodo svojega naroda spuščajo v boj na življenje in smrt; socialne in politične revolucije so vedno pomenjale nadčloveško samozatajevanje posameznikov in razmah k idealu i za ceno človeškega življenja. Veliki svetovni pokreti od prvega krščanstva do socializma so bili tak idealizem, ki je dvigal, razplamenjeval, prešinjal cele družbe; posameznik se je čutil sposobnega nadčloveških dejanj in njegovi osebni interesi so se umikali pred idealom celote, vse njegovo bitje je bilo v službi socialnega ideala. Kadarkoli se k socialnemu idealu dvignemo z neomejeno udanostjo, je naše življenje vselej prešinjeno od edine ideje in edine težnje, ki nadkriljuje vse osebne težnje.

Socialna filozofija, ki se opira na sociologično dognana socialna dejstva, pravi, da je bil dualizem čutnih predstav in razumovih pojmov, dualizem individualne zavesti in kolektivne zavesti v filozofijah simbolizovan z dualizmom človeka in boga. Bog je bil simbol človeške družbe, bog je bil mistična apoteoza družbe. V primitivnih družbah je bil bog mišljen v naravnih stvareh, v živalih in rastlinah. V kulturnejših družbah je bilo božanstvo shierarhizovano po družabni organizaciji; v antični demokraciji je bilo več bogov (politeizem), z Imperijem je bil dovršen verski sistem z enim, najvišjim bogom (monoteizem). Teizem in deizem, po katerih ekzistuje bog bodisi kot transcendentna moč v svetu vedno živo pričujoča, ali pa le kot prvi vzrok sveta, enako kot politeizem, po katerem je bog s svetom eno in isto, so le bolj filozofično izdelani monoteistični nazori. Vse to so simbol socialne dejstvenosti in pričujejo, da bodo teologične metafore kot izrazi nadosebne zavesti veljale tako dolgo, dokler ne postane znanstveno spoznanje njih pravega pomena in smisla splošno. Zato je tudi s tega stališča ateizem, ki boga sploh tají, zgolj materijalizem; kajti pomenjal bi dosledno tudi socialnega idealizma.

Vsa razlika verskega dualizma in individualno-socialnega dualizma je v spoznavalni metodi. Nekdanja vprašanja o bogu in njega ekzistenci postaja-

jo danes vprašanja o kolektivni zavesti, namesto teologičnih simbolov rabimo sedaj eksaktne znanstvene izraze, ki izkušajo zadeti dejstvenost socialnih pojavov. Prej so pravili bog in človek; danes pravimo družba in posameznik. Bile so božje in človeške stvari, svete in posvete, vzvišene in nizke, — danes so to socialne in individualne stvari. Zediniti se in živeti z bogom in v bogu se pravi po naše postaviti se popolnoma v službo socialnih idealov. Kar je nekoč bil verski idealizem, je danes socialni idealizem. Dokler človeška misel ni zadela pravega značaja pojavov neorganičnega, organičnega, psihičnega in socialnega sveta, je ves svet in vse življenje zagrinjalo v versko simboliko. Ko pa so se stvari začele pazljivo misliti, kakšne so dejansko, je začela padati poetična metafizika in simboli se umikajo točnim pojmom. Najkompliciranější pojavi seve so mogli biti pronienjeni šele, ko so se spoznali njihov temelj, in tako se po narodi in človeku končno prihaja do družbe, da se spozna njena samobitnost in zakonitost. Stvari sveta se v celoti ne preminjajo; izpopolnjujejo se le človeško spoznanje. Od verske metode se napreduje do znanstvene metode. In kakor je bilo metafizično življenje osnovano na nekjih metafizičnih predpostavah, tako bo tudi bodoča praksa zasnovana na neki metafiziki, samo da bo ta metafizika spekulativno usovršenje znanstvenega spoznanja.

Sedaj se vračam k vprašanju, na katera mora socialna filozofija odgovoriti, če naj bo sploh filozofija.

1. Ali izhaja socialna filozofija iz kakšne eksaktne vede? Pokazal sem, da se socialna filozofija gradi na dejstvih kolektivne zavesti, ki so ugotovljeni v sociologiji.

2. Ali je mogoča socialna metafizika? Iz dualizma posameznika in družbe se da najti razlaga za filozofične uganke od Platona do novoracionalizma in se da odgovoriti tudi na verska vprašanja: da je namreč bog le simbol socialne dejstvenosti.

3. Dualizem družbe in individija pomenja, da ima duševno dejstvenost empirično-racionalen značaj: čutne predstave so plod individualne zavesti, organičnopsihične zavesti, pojmi se tvorijo v kolektivne zavesti. Človeški razum je plod družbe. Pojmi so izraz socialne dejstvenosti.

4. Socialna filozofija je v trajnem stiku s strokovnimi vedami, zlasti socialnimi; kajti socialne človeške lastnosti so najvišja funkcija vsega in morejo biti tem popolneje pojanjene, čim globlje pronienajo strokovne vede.

Iz vsega izhaja zaključek za socialno etiko: kakor ne moremo razuma prevesti na golo individualno empirijo, tako tudi ne moremo npravnega ideala ponižati na golo orodje osebnega vžitka. Čim več živimo na vzvišene socialne ideale, tem bolj premagujemo svojo osebno slabost. In le življenje v socialnem duhu je npravno življenje in vredno, da ga živimo.

Enkrat je prišel kralj brez glave na svet. Da ne bi njegovi vdani podaniki tega spoznali, so mu napravili voščeno. In vladal je z njo prav tako kakor z naravno.

Ivan Cankar:

Mimo življenja.

Ob prazniku je bilo, veselem, poletnem; in povesil sem oči, ker me je bilo sram te pustosive osamljenosti in sem se umaknil ljudem.

Čisto sam sem bil v krēmi, v veliki, temni izbi. Kakor onkraj sveta, onkraj življenja; nisem videl neba, ni me dosegel s ceste prazniški šum. In vendar je bilo do ceste komaj par korakov; skozi veliko okno sem videl ljudi, ki so se sprehajali v solne; opazil sem časih celo, kako so se premikale lepe ustnice, kako so se smejale mlade oči. Nasmehne se človek, kadar vidi vesel smehlaj; moj obraz pa je ostal miren, moje oči se niso nasmehnale. Kar je šumelo, kar se je lesketalo tam zunaj v solne, mi je bilo tuje; ljudje, ki so hodili tam, živeli, niso mislili mojih misli, ne želeli mojih želja; ne sovražstva ni bilo med mano in med njimi in ne ljubezni . . .

Tisto leto je bila poletna moda jako okusna. Posebno polrazcevela dekletca z velikimi, rosnimi očmi, polnimi ustnicami — kakor solčni žarki . . . roztopilo bi se človeku sree . . . Silni slamniki, ki so zasenčili vse čelo do obrvi, in od slamnika svetel trak, svetla pentlja na vrat; lahke bluže, svetle, prozorne, z rokavi tesnimi ob ramenih, širokimi ob gležnjih, tako da je bila roka gola do komolca, če se je vzdignila; krilo tesno, vrito na polne ude — o kopnenje! . . .

Hej! Ne, bratec, to vse ti je tuje, nedosegljivo za zmirom!

Ome-glilo se mi je bilo oko za trenotek; morda se je bil porodil — hipna senca — spomin iz nekdanjega nezavednega življenja. Zazibalo se je nekoliko, vztrepetalo je — in spet sem gledal hladan in miren — v tisto solne, ki je sijalo zunaj tako tuje tujemu življenju.

Ni potreba ljubezni, ni potreba sovražstva; ali zakaj bi me ne zanimalo, kar se gnete tam v svetli izložbi? Prijetno je človeku, če ima pred sabo kozarec vina in povrh še komedijo . . . Kam hitite, dekletca mlada, rosnooka? Postoj, — kam se je bil izgubil tvoj pogled? Videl sem pogled, utrnil se je bil nenadoma iz čistega očesa in je ugasnil . . . in bilo mi je, kakor da sem šel po livadi, brezskrben, popevajoč — in glej, prepad pred mano . . . Kam, o dekletce mlado, rosnooko? . . . Ugasnil je bil nečisti pogled in se je spet užgal in je gorel v široko odprtih, temno obrobljenih očeh; predrzno so se smejale rdeče ustnice; lica, pred trenutkom še tako nežna in polna, so bila že vsa udrtja in našminkana; koketno se je zibalo telo, levica je privzdigala krilo do kolena . . . Začudil sem se, zasenčil sem oči z dlanjo, da bi videl natanko. Saj se ne smejo rdeče ustnice — v trudnem ihtenju trepečejo: nič ni predrzen njen pogled, brezizrazen je, plaho, komaj zavedno išoč, proseč, očitajoč; in v šminko na licih kopljejo solze globoke struge. Iztegnila je roko, upognila je glavo, da bi se branila; zmirom nižje

kloni glava, komaj vidim še prste visoko iztegnjene roke; pogreznila se je tiho, izignila je . . .

To je bila ena sama karikatura v komediji, ki sem jo gledal z zadovoljnimi očmi. Ali pozorišče, prej tako dolgočasno prazniško, je bilo zmirom bolj zanimivo. Nič več ni bilo solnce veselo; težka, soparna je bila njegova svetloba, svetili so se v nji obrazi kakor s potom in krvjo obliti.

Videl sem elegantnega človeka v sivi ogrinjači, belo rožo v gumbnici. Hodil je prej nalahko sključen, kakor je bilo takrat v modi, smehljal se je koketno pod črnimi brčicami; nameril se je bil za dekletcem mladim, rosnookim. Toda glej, zmirom bolj upognjen je bil njegov hrbet — čudo božje; starec ob palici! Tresejo se mu šibka kolena, oči brez vešče gledajo motno, umirajoče v poslednjem nelepem žarku poželenja. Iztegnil je bil nekoliko roko, išče s palico, tiplje kakor slepec, opoteka se; pada; sarma še plešasto glavo sem videl, ki se je zamajala, vzdignila, utonila kakor v vodi . . .

Nič se ni poznalo v gneči, da je utonil — kakor da bi se bila posušila bilka na prostranem travniku . . . Kam si se napotil, mladenič? Tam beži, v črni množici sam, svoboden in umakne se mu strahoma, kogar se dotakne njegov komolec. Obleden je — kaj nisem bil tudi jaz tako oblečen nekoč? Ne . . . to je pač le spomin iz tistega nezavednega, že pozabljenega življenja. Morda sem nosil takrat pisano, vihrajočo ovratnico, širokokrajni klobuk postrani na kuštravih laseh, suknjo odpeto; morda je bil tudi moj obraz takrat, v tistem nezavednem življenju, tako predrznovesel, so se bleščale tudi moje oči v tako žarkem ognju . . . Kam si se napotil? Postani! . . . No on ne postane, sam si je bil zapisal usodo, podpisal sodbo, Bog z njim! Prišel je mimo svetilke na oglu; tam je množica najgostejša — kakor muhe silijo k luči! In zasijala je luč tudi na njegov obraz, vsega je polila z gorko, rdečo krvjo! . . . Postani, še je čas! Bog z njim, nisem njegov varuh! Naj bi se ne bil rinil v gnečo . . . Že je raztrgana, razcepana njegova odpeta suknja, cuje mu vise od ramen; njegova krepka pleča so se zožila, glava se je povescila; roke, tresočče, šibke, koščene, kakor vrabčevi kremplji, se iztegajo; ne morejo se več braniti, ne morejo si napraviti steze . . . Nič tragike — smešen je bil! Kuštravi lasje, mokri od potu, so bili legli na čelo, preko oči, v dolgih svetlih grivah in kapalo je od njih na nos, na ustnice; oči — kje je vaš žarki ogenj? — so buljile začudeno, neumno . . . Zatonil, zgodnji starec! . . .

Stoje, vsi stoje, ne pomaknejo se za ped po cesti navzgor! Noge stopajo, šibe se, omahujejo — ne za korak naprej, ne za korak nazaj, ne za ped! Če to ni kratkočasna komedija . . . vina, fant!

Zmotil sem se bil namreč, kakor se zmoti človek, ki se vozi po veliki cesti: — mirno stoji voz, a holmi z belimi cerkvami, travniki, polja, nizke kmečke hiše, s slamo krite, gospod župnik, ki stoji na vrtu in bere brevir — vse hiti mimo v pisanih podobah, radost in čudo očem . . . Tako je bilo: moje

tiha, temna koliba z zaspanim natakarnjem vred se je vozila jaderno mimo okamenele ceste. Gledal sem jih, koprneče popotnike, v kolobar začarane, kako so bili z nogami, krvav pot na čelu, krvave solze v očeh in smeh, o čudež, smeh na odprtih ustnicah, smeh brez vzroka, neumen grd, iz blazne bolečine porojen. Bijejo z nogami, toda čarovni kolobar je začrtan, zarisan v zemljo tako ozko, da omahuje, pada telo ob nerodni, prenestrpni kretnji . . . Velik, suh človek v črni salonski suknji, z zlatimi naočniki in rodoljubno brado vzdiga kolena posebno visoko, kadar da bi mel proso. Na njegovem obrazu ni niti sledu bolečine — očitno je, da je že popolnoma blazen in se mu resnično dozdeva, da potuje neumorno, roma naravnost proti cilju, kakor si ga je bil izmislil v svoji blaznosti . . .

Ali so moje oči že trudne, ali pa je bila zares že legla večerna senca na okamenelo cesto, na začarano množico? . . . Moja prijazna koliba se je vozila čudovito hitro, že smo bili zunaj na veliki cesti; fant je dremal . . . vina, fant!

Skozi mrak se je vozila moje koliba, mimo široke ceste, ki je bila tako natlačena z okamenelimi popotniki, da so padali nekateri celo v globoki jarek. Zdi se mi, da je bilo mesto že v daljni daljavi, že v noči; samotna pokrajina naokoli, na obzorju nizki holmi s cerkvami, ki so se svetile v čudno rdečem plamenu, kakor da bi gorele. Po teh cerkvah sem spoznal pokrajino — videl sem jo že nekoč, v daljni preteklosti, in takrat je bila lepša, in takrat sem jo ljubil . . . Spoznal sem tudi to dolgo procesijo, naprej hrepenečo, na mesto začarano. Spredej je hodil človek v duhovskem ornatu, v rokah velik križ; on edini ni premikal nog; ali je bil spoznal brezvspešnost tega početja, ali pa se je počutil dobro v svojem ozkem kolobarju. Ni nosil križa on sam — vsa dolga procesija, vsi za njim so bili obloženi; visoko so se vzdigale koščene roke, visoko so držale težki križ, in noge so stopale neprestano, vse že trudne, ranjene. Spoznal sem jih, ki sem jih ljubil nekoč, ki so mi tuje ob tej uri . . . V daljavo nikdar dosegljivo buljijo blazne oči, že ves večer, o, že vso večnost, in niti koraka dalje . . . Kdo bi jih rešil, kdo bi jim zaklical? . . . In če bi se osvestile oči, če bi omahnile roke, izpustile križ? . . . O dalje! Boljša blaznost nego grozota spoznaja! . . .

Kdo si ti, ki si uprl name iz množice svoje velike, okrvavljene oči?

Poznal sem te. Drugačen je bil tvoj pogled, bolj vesel tvoj smeh, bolj ponosen tvoj korak. Zdaj se ti že tresejo kolena, nič več ni upanja v tvojih očeh, čas je blizu, tovariš od rojstva! Tudi v mojem srcu ni več upanja, ne sočutja, ne strahu, gledam v ogledalu tvoj spačeni obraz. Sojeno ti je, torej padl, kakor padajo drugi. Ti stojiš, se ne ganeš — moja koliba jadra veselo mimo . . . Kako dolgo še? . . .

Ker je žena pod kapitalizmom najbolj prizadeta, ima pričakovati največ od socializma.

MOSKVA V LETU 1920.

Dr. Alfons Coldschmidt.

(Nadaljevanje.)

Tretja Internacionala.

Uradi Tretje internacionale se nahajajo v poslopju na Denešnji št. 5, kjer je bilo prej nastaneno nemško poslaništvo; to je neka stranska ulica v Moskvi. Predsednik "Izrednega odbora" živi nedaleč stran.

Dan po mojem prihodu v Moskvo sem se pogovarjal z Radekom v knjižnici, kjer je bil umorjen grof Mirbach. Radek me je na to opozoril.

Krasno je to poslopje. Velika predvorana je okrašena s tapetami. Salon in sprejemna soba poslaništva sta še vedno taka, kot sta bila za časa Mirbacha, saj tako so mi povedali. Pokazali so mi tudi kraj, kjer je stal Mirbach, ko ga je zadela svinčenka. O tem nesrečnem incidentu ne govorijo radi. Bolševiki so želeli delati sporazumno z Mirbachom in še danes jim je žal, da se je izvršila ta tragedija. Ljudje, katerim je ta afera dobro znana, so mi pripovedovali podrobnosti tega žalostnega dogodka in vsak se je zgražal nad tem sramotnim in nepotrebnim zločinom.

Klinger, tajnik III. Internacionala ima svojo pisarno v neki sobi v pritličju, ne daleč stran od Radekove pisarne. To je visok, tenak človek z dolgo brado in trdnih živcev. Ni sicer jak, ampak koščen in nekoliko vpognjen, menda vsled bremena, ki mu ga nalaga njegova služba in velika odgovornost. Čudni ljudje se motajo okoli tega urada. Tu vidiš zastopnike vseh plemen in narodov, vse, ki hrepene po Moskvi. Prihajajo iz Azije, Evrope, Amerike, iz vseh krajev sveta. Človek sliši vsakovrstno govorjenje, čivkanje in bevkanje, žlobodranje pomešano z mimiko, ki se polagoma razvija pred človeškim duhom kot velik zemljevid heroičnih proporcij. Zgodovina III. Internacionala je nemoogče najbolj zanimiva zgodovina sveta. Njena zgodba je velika in obsežna, povest o žrtvah, o dalekosežnih interesih, mogoče tako obsežna in velika kot zgodovina papeštva.

Ne vem kako dobro funkcionira ta svet objemajoča organizacija. V uradih dela samo peščica ljudi. Vse je mirno in tiho, a vkljub tem je to pinakel od koder doni po celem svetu glas rdeče trombe. Iz arhitekturnega vidika je to mal Vatikan. Njen vpliv ni mogoče nič manjši kot oni Vatikana. To ni umeten vpliv, ampak organizacijsko središče, centralizirana organizacija obstoječe sile, ki se razvija in razvija. Revolucije, kakor vere, niso stvar sile, nekaj kar se bi dalo vcepiti, ampak so tvarina razvoja in rasti.

Zadaj za poslopjem je mal park, ki je pa jako zapuščen.

Trava je visoka, vodomet je mrtev. Monumenti se rušijo. In medtem ko Internacionala postaja močnejša, postaja park čim dalje bolj zapuščen.

Med buržvazijo.

Buržvazija živi na ekskluzivni ulici v Moskvi. Obiskal sem čedno hišo, kjer sem opazil vspenjačo, ki pa ne funkcionira, kajti ravno sedaj je v Moskvi veliko pomanjkanje kuriva.

Velika distribucijska postaja za gonilno silo operira v bližini Moskve. Še pred vojno jo je zgradila nemška firma Von Siemens, A. E. G., katera tudi izdeluje porcelan v Rosenthalu. Po celem moskovskem okrožju se razprostira iz te postaje ogromno omrežje, ki daje dovolj električne sile za najpotrebnejše industrije. Z gonilo silo pa je treba varčevati v Moskvi in zaradi tega stojijo vse vspenjače tudi v vladnih poslopih. Kdor hoče priti v urade vrhovnega odbora Narodne Ekonomije, ki se nahajajo v zadnjem nadstropju tega poslopja, porabi najmanj par podplatov, predno dospete tja, poleg tega pa mora imeti močna pljuča, da prej ne omaga. Vkljub temu pa vspenjače stojijo. Blažen tak sistem.

V Moskvi nikoli ne izgovarjajo besede "bourgeois" tako, kakor bi se morala izgovarjati, ampak rabijo povsem svoj domač izraz "buržui" ali pa "buržo". Mrevarenje pravilne izgovorjave besedi je dandanes nekaj modernega in zato se ni čuditi, če slišite Rusa rabiti besedo "speci" za "specialiste". Ta beseda "speci" pa ne pomeni kakega veščaka ali specialista, ampak izraz se rabi za označitev rebeljoznega veščaka, sabotažnega veščaka ali pa specilista v lenuharstvu.

"Buržuji" ne žive v počestnih jarkih. Kaj šele! Tudi ne trpijo vsled pomanjkanja dobrega in svežega zraka. Na lastne oči sem videl mize v njihovih stanovanjih, stole, oljnate slike, prave oljnate slike, sedel sem na zofi, pokriti z baržunom in povabili so me celo na pečenko.

Gospa "Buržuj" je bila vsa v čipkah, mogoče je bila to kimona, kaj jaz vem, ko nisem "speci" v takih stvarih. Niti toliko ne vem, če so "pajama" ženskega ali srednjega spola. Ampak priznati moram, da je bila gospa oblečena v lepo in dobro oblačilo, ki je segalo skoz doli do lepih sobnih šolnov. Imela je tudi svilene nogavice. Povabili so me, da prisedem in obeđujem z njimi.

V tretji sobi je bil otroški voziček, nekaka buržvazna zibka, poleg katere je stala pestunja. Bila je to prava pestunja, ne pa kaka prikazen četrte dimenzije, pestunja in dojljla ob enem, močne postave, okroglih prsi.

Na obisku pri buržujih je bil z menoj tudi Landa, komunist, popolnoma zavit v usnjato obleko, izvzemši njegovega debelega palca na desni nogi, ki je nagajivo gledal iz razstrganega čevlja in se radostil lepega, gorkega vremena.

Landa pa je imel še neko drugo posebnost. Amerikanci bi rekli, da nosi "everclean" to je vedno čist ovratnik. Tak vedno čist ovratnik je popolna in dovršena stvar, ker je absolutno zavaroval, da ga ne bodo perilnice uničile. Človeku zadostuje samo en tak ovratnik za celo življenje. Ta velikodušni Landa je opral svoj kaučukast ovratnik

vsako jutro s čajevno vodo. Ah, kako se je potem svetil in žarel v gloriji gorkih žarkov moskovskega solnca! Dama, ki je sedela nasproti Landi, je imela na prstih diamantne prstane, prave diamante, ki so se brez vsakega dvoma sramovali pred briljanco Landovega ovratnika. Zraven je stala mlada gospa, ne gospodična, ampak cvet mlade ženske, zaviti v svilo, mehkih oči, iz katerih pa so odsevale britke obtožbe.

Začeli smo se razgovarjati o sistemu in raznih problemih. Buržuji niso bili zadovoljni z režimom in nikdo jim tega ne more zameriti, kajti ta režim ni sedaj še noben raj za ljudi. Ta režim je sedaj bolj podoben surovemu in razdrapanemu kosu zemljišča, kjer raste sam osat in grmičevje, katerega je treba najprej udušiti, da je mogoče obdelovati rodovitno zemljo. In kdor mora hoditi med grmičevjem in osatom, ne vidi raja, posebno pa še če ima človek na nogah svilene nogavice, v svilo ovito dušo.

Dama, oblečena v svili je bila zaposlena v uradih sovjeta. Dama v kimoni pa ni prav nič delala. "Rada bi služila ljudstvu", tako je rekla s težkim srcem, ampak ne morem, ker se nisem nikoli tega učila in sploh ne znam nobenega dela. Revolucije naj bi bile dovoljeno samo potem, ko bi vsi ljudje znali in bi bili zmožni služiti ljudstvu."

"Kaj mi je početi?" nadaljuje. "Prodajati sem prisiljena svoje stvari, ker ne morem shajati izpod 100.000 rubljev na mesec. Kruha je premalo, drugih stvari ravno tako primanjkuje in zmanjkuje. Kaj naj storim? Stvar za stvarjo prodajam. Škoda je velika, da ne morem delati, da ne mam delati."

Obregnile so se ob Lenina, pa tudi čez druge so se pritoževale. Resnica je, da je v Moskvi še veliko, ki se da kritizirati, kajti vsi, ki so zaposleni pri sovjetu se še niso osvobodili pijavke sebičnosti in monogije je še takih, ki nočejo služiti ljudstvu.

Tudi dama, oblečena v svilo, se je pritoževala. Dasiravno je na svoj način služila ljudstvu, vendar ni zaslužila dovolj za svoje potrebe. Sovjetski uslužbenci, pa bodisi moški ali ženske, izvzemši male izjeme, imajo jako nizke plače. Moskovski vladni obed, ki ga navadno dobe v vladnem poslopiju, ni nobena luksurijoznost. Tudi ne dobe preveč za jesti. Kruha dobe le gotovo težo in mero. Največje preglavice pa jim dela večno padanje rublja in plače ne morejo nikdar doteči draginje.

Ampak v svilo zavita dama ni izgledala preveč izstradana. Bila je krasna, lepa okrogla in očem dopadljiva. Bila je živahna, čedna in njeni nohti so se svetili. Zgledalo je, da je živela, lepo živela. V Moskvi se vsak pritožuje, čeprav je na stotisoče ljudi, ki ugodno živijo.

Noben buržvazije ne more postati prijatelj sistema, še manj pa da bi ga ljubil. Moskovska buržvazija je bila v mirnih časih jako razkošna in razsipna, pila in jelà je, se zabavala in živela. In da bi se sedaj kar čez noč privadila frugalnosti, o tem sploh ni govora.

In vsi živijo, čeprav niso vstani služiti ljudstvu. Tako dolgo tako živijo, dokler se da tako živeti, dokler je kaj v hiši, ki ima kako vrednost. Koncem konca so pa le prisiljeni, da morajo služiti ljudstvu.

Ljudje se večno pritožujejo radi kruha, mesa, hrane, obleke, denarja. Kamorkoli človek pride, povsod se pritožujejo.

Buržuji niso socialisti, že manj pa komunisti. Kar je socializem pridobil, so oni izgubili. In zaradi tega so njih pritoževanja opravičena, ker oni še ne vedo, da pridobitek za socializem, je tudi njihov pridobitek.

Napravil sem nekoliko opazk o detetu v zibelki, katerega je tako skrbno varovala močnoprsna dovilja. Rekel sem: "To dete bo nekega dne služilo ljudstvu in se ne bo pritoževalo, postalo bo lahko pravo človeško bitje, ki bo iskalo veselje v sedanjosti, ker preteklost bo postala zanj muzej".

"Mogoče", je rekla dama v kimoni, "mogoče", je zahtevala dušiča v svili. In kako dobro naj bo to za nas? Kaj naj nam to pomaga? Mi smo kondicionalisti sedanje dobe, in sedanje kondicije niso v najboljšem položaju, one so . . . one so . . .

Hvaležno sva oba odklonila povabilo na kosilo, ne radi tega ker sva imela kake predsodke proti pečenki, ker v kolikor se mene tiče, jaz sem si želel moskovske pečenke in sem naravnost zavidal na pečenki redeče se angleške delegate. Ko sem se ustavil v Narvi na mojem povratku v Nemčijo, sem takoj ruiniral svoj želodec, ker sem ga preveč natičal s svinjsko pečenko.

Buržvazna pečenka pa je povita v razna načela in zato sem si mislil, da je skoro najboljša čez grem domov in se najem kaše, kosilo, katerega pripravi Saša, sovjetska kuharica, debelih in okroglih lic, ki je pripravljena streči ljudstvu.

Profitarstvo in sabotaža.

Moskva živi. Moskva ni nobeno gladojuče taberišče; ženske imajo okrogla lica, otroci so živa slika zdravja in močje ne zgledajo mršavi, še manj slabotni in izgarani.

Moskva živi. Ampak Moskva živi le deloma od vlade odmerjenih produktov, deloma pa na denarju, katerega zasluži. Velik del Moskve pa živi od špekulacije. Špekulira se aktivno in pasivno. Ljudje špekulirajo, kupujejo in prodajajo protipostavno, špekulirajo in špekulirajo kar naprej.

Ta nepostavna trgovina je potrebno zlo, kajti nikdo ne more zapovedati ljudem: Živite od tega, kar vam da vlada — posebno ako vlada ne da dovolj. Po mojem mnenju je to nekak prehod, vsekako jako važna faza moskovske psihologije v sedanjem času.

(Dalje prih.)

Resnično kulturni ljudje so vedno mednarodni. Kajti kultura je plod mednarodnega dela. Boljša bodočnost narodov je odvisna od njihovega sodelovanja, ne pa od vzajemnega klanja. Sodelovanje narodov je pa mednarodnost.

UTRINKI.

Kaj je z angleško ruskimi trgovskimi pogajanjmi? Angleške pogoje, kot jih je prejel sovjetski zastopnik Krasin, je baje moskovska vlada zavrгла in listi so poročali, da so se nadaljna pogajanja za obnovo trgovskih zvez pretrgala. Vsekakor je resničen fakt, da sovjetska vlada ni bila zadovoljna s pogoji, kakršne je predložila Anglija Krasinu, v katerih se zahteva, da Rusija preneha z vsako propagando v Perziji, Afghanistanu, Indiji in v Mali Aziji sploh. "Izvestja" piše, da če Rusija sprejme to angleško zahtevo, s tem tudi prizna nadvlado angleškega vpliva v teh deželah. Zato Rusija nikakor ne bo ugodila tej angleški zahtevi in iz tega so izvirala poročila, da so vsa nadaljna pogajanja prekinjena. Iz Londona pa poročajo dne 6. februarja, da je Čičerin, komisar za zunanje zadeve, poslal Curzonu, angleškemu tajniku za zunanje zadeve, brezžično brzojavko, v kateri izvaja, da ni v angleških pogojih nič takega, kar bi se ne dalo premostiti pri nadaljnjih pogajanjih med sovjetskim zastopnikom Leonid Krasinom in angleško vlado. V tej noti Čičerin zanikuje, da bi bila Rusija poslala svoje čete v Perzijo ali druge kraje v Mali Aziji, ali da skuša hujskati indijske rodove proti Angliji. Nota je sestavljena v tonu, ki dokazuje, da je možnost za odstranitev nespornumov le v tem, da pridejo zastopniki obeh vlad skupaj, da se dogovore za primeren sporazum, ki bo varoval interese obeh držav in jima določil gotove obligacije.

Vsekakor je Rusija že sedaj v indirektnih trgovskih zvezah z ostalim svetom. Trguje se potom in posredovanja baltičskih držav, Georgijo, Finsko in deloma direktno s škandinavskimi deželami. Ta način trgovanja je za Rusijo drag, počasen in potrebščin po teh indirektnih vezeh ne more dobiti v dovoljni meri. Zato želi skleniti trgovsko pogodbo z vsaj eno veliko državo, ki je v tem slučaju Anglija. O kaki trgovski pogodbi z Zedinjenimi državami ni govora, dokler se nahaja v Washingtonu Wilsonova administracija, dasiravno bi Rusija rada imela trdne trgovske stike s to deželo. Morda bo Harding zavzel v tem oziru napram Rusiji drugačno stališče, kakor sedanja predsednik, toda gotovega še ni nič, ker se ne ve, če ne bodo nasprotniki sovjetske Rusije prevladovali tudi v republikanski administraciji.

Kongres mohamedancev, ki se je vršil v Sivasu in ga je posetilo osem tisoč pripadnikov islama, je odstavil turškega sultana kot glavarja mohamedanske religije, na njegovo mesto pa je izvolil sultanovega brata Emirja Feisala. Na tem kongresu so bili navzoči mohamedanski zastopniki iz vseh krajev Male Azije, ki so obsojali turškega sultana kot angleškega agenta, ki ni vreden, da bi še v nadalje ostal glavar mohamedanske vere. Vest sama na sebi ni zanimiva, dasiravno bo morda imela pomembne posledice za mohamedanski svet. Religija romarjev v Meko je bila glavna o-

vira propadanja ljudstev, ki verujejo v Alaha in njegovega proroka Mohameda. Ako se bo pričela sedaj reformirati, se bodo ta zaostala ljudstva polagoma otrešala verskih presodkov in se približala civilizaciji. Potrebno bi pač bilo.

V Toledu, O., so se po več letih zopet odprle kuhinje za brezposelne. Toledo so pričela posnemati tudi druga mesta. Glad trka na vrata tisočih delavskih družin. Brezposelnosti ne bi bilo prav nič treba, ako bi ljudstvo hotelo pomesti z demokrati in republikanci, pa bi postavili v kongres in senat ter v legislature ameriških držav socialiste. Ampak socialisti so nevarni brezposelnosti in nevarni privatni lastnini. Kje za vruga ima delavstvo kako lastnino sedaj, ko jih je na milijone brez dela? Zakaj ne žive od svojih dohodkov, kakor ti isti gospodje, ki so zaprli svoje tovarne, pa kljub temu ne žive v pomanjkanju, pač pa ravno nasprotno.

Rešitev iz sedanjega gospodarskega kaosa more dati le socializem. Prej ali slej se bo moralo sprijazniti s to resnico tudi ameriško delavstvo.

Soproga novoizvoljenega predsednika Hardinga je šla v New York, da nakupi razne obleke, ki jih bo nosila ko bo zavzela družabne "funkcije" v Beli hiši. To ni smešno. Ampak smešno je, da so jo po trgovinah spremljali številni časnikarski poročevalci, ki so brzojavljali svojim listom, kaka oblačila kupuje gospa Harding. Vse je bilo lepo opisano v vseh podrobnostih in časopisje je dalo tem "vestem" prominenten prostor na prvi strani. Vesti o eksplozijah v rudnikih, o pobojih štrajkarjev in o gladu ter brezposelnosti niso tako zanimive, zato se skromno skrivajo kje med oglasi na zadnjih straneh. Sicer pa je temu delavstvo samo krivo.

Senat je ponovno preštel glasove michiganških volitev za senatorje, v katerih sta si utala kot dva glavna proti kandidata. Newberry in Henry Ford. Senatna komisija je naštel 3233 več glasov, oddanih za Forda, kakor pa so jih naštel volilni uradniki v Michiganu takoj po volitvah. Kljub temu znaša Newberrijeva večina še vedno 4334.

Ako bi bilo po pravici, bi moral Newberry že davno izgubiti svoj sedež. Na obravnavi radi volilnih sleparij so prišle na dan stvari, ki so metale zelo neprijetno luč na Newberrijevo volilno kampanjo. Ko bi bil on socialist, bi bil za najmanjši prestopok izključen iz senata. Newberry pa je velik zagovornik ameriške nevidne vlade z Wall Streeta, zato se mu ni ničesar zgodilo.

Neorganiziran delavec, ki tarna o slabih časih, je smešen. Če dežuje, človek z dežnikom pod pazduho pa joka, da bo ves moker, namesto da bi razpel svojo streho nad glavo, se nam ne more smiliti, ampak po pravici se mu bomo smejali. Za delaveca je organizacija edina obramba proti izkoriščanju, in če je ne porabi, je sam kriv.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

Cleveland, O. — V tem mestu je nad 18 tisoč Slovencev, v socialistično organizacijo pa jih spada zelo majhno število. Kje je pač toli hvalisana razredna zavest slovenskega delavstva?

Fincev je v Clevelandu nekaj nad tisoč, v socialistično organizacijo pa jih spada dve tretjini. Njim je prva in glavna naloga delo za socialistično organizacijo. Vse drugo delovanje jim je postranska stvar. Sedaj so kupili poslopje z veliko dvorano, ki jih stane osemdeset tisoč dolarjev. V tej dvorani, ki se nahaja na 3147 W. 25th St., se bo vršil v soboto dne 12. februarja velik shod, na katerem bo med drugim govoril sodrug Judge Pankin iz New Yorka. Predmet: Sedanji položaj.

Kdor se bo peljal na ta prostor s karo, naj izstopi na vogalu Clark Ave. in W. 25th St. Vstopnice se daje v klubovih prostorih in pri večih sodrugih. — A. B.

San Francisco, Calif. — Z naročnino na Proletarca sem se nekoliko zakasnil in jo sedaj pošiljam. Proletarca ne nameravam pustiti pod nobenim pogojem, ker vidim, da je resničen bojevnik za delavske interese. Zelo rad bi mu pridobil v našem mestu kaj novih naročnikov, pa dosedaj še nimam uspeha, kajti, če pokažete tukajšnjim rojakom Proletarca, ima isti vpliv, kakor rdeč robec, če ga pokažete puranu. Kadar je treba pomagati delavskemu listu ali kaj prispevati za socialistično gibanje, tedaj je vsakdo suh in vsi žepi so jim prazni. Povsem nekaj drugega je, ako podvzamejo kolekto črnosuknježi, o, potem se pa kar kosajo, kdo bo več prispeval. Seveda je to kulturški dvajsetega stoletja.

Naš somišljenik John F. Bernik namerava sklicati sestanek za organiziranje socialističnega kluba v San Franciscu. Pravi, da bo sklical ta sestanek koncem februarja ali začetkom marca. Velika težava bo ustanoviti klub pod obstoječimi razmerami, upamo pa, da ob akcija uspela. Vsekakor moramo sodelovati pri tem delu vsi tisti, ki smo za organizirano delo v socialističnih vrstah.

Joe Lipošek.

IZVLEČEK ZAPISNIKA SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z. DNE 27. JANUARJA 1921.

Navzoči so Cainkar, Aleš, Godina, Zajec, Mary Ančin, organizator Oven, Lučič, Gottlicher, Skubic; od nadzornega odbora Tauchar in Udovič ter tajnik Petrich.

Predseduje Aleš. Zapisnik zadnje seje prečitan in sprejet. Tajnik Petrich poroča, da se je zadnje čase po prizadevanju sodruga Ovna organiziralo več klubov, nekaj se jih je reorganiziralo in nekaj novih članov so pridobili tudi že obstoječi klubi. Vzlic temu, da se porast na članstvu pozna, uspehi vendar niso taki, kakor bi bilo želeli. Priznati pa je treba, da je agitacijska pot sodruga Ovna dosegla velik moralen uspeh, katerega sledovi se bodo brezdvomno poznali v bližnji bodočnosti. Podrobnejše bo podal poročilo o svoji poti sodrug Oven sam. — Dobrostoječih članov v zadnjih treh mesecih — to je v oktobru, novembru in decembru je bilo 1273 moških in 148 ženskih. To znaša povprečno 474 dobrostojećih članov na mesec. Skupnih članov je do 600. Kakor je raz-

vidno iz finančnega poročila, ki ga poda nadzorni odbor, so se finance zopet skrčile, vendar ne pod tisto črto, ki smo jo navajeni videti pred predsedniško kampanjo.

Dalje poroča, da je po inicijativi kluba št. 210 srbo-hrv. sekcije v Detroitu, Mich., poslala ta sekcija na agitacijsko potovanje v Penno in Ohio sodruga L. Todoroviča in je dala v ta namen \$200 iz svoje blagajne. Termin njegove agitacije je omejen na 6 tednov. Ta rok pa se po razmerah lahko podaljša. S tem v zvezi se je obrnil na državno organizacijo v Pennsylvanijo za denarno pomoč, od koder je dobil odgovor, da je zadeva predložena eksekutivi pennsylvanske drž. organizacije, ki bo bržčas rešila to zadevo nam v prilog. Dalje je pisal tudi tajniku okrož. organizacije socialistične stranke v Allegheny County ter mu sporočil prihod sodr. L. Todoroviča.

Sodruga Todorovich je že pisal tajništvu in mu sporočil o prvih svojih korakih v Pittsburghu, da organizira srbo-hrv. socialistični klub, da pa je agitacija težka, ker ni dobiti lahko dvorane, in da so tiste, ki bi se dobile, zelo drage.

Dalje poroča, da se je zgodila z ozirom na priključevanje naših klubov k državnim in okrožnim organizacijam, o čemer je mislil, da se zgodi kasneje, ko bo imela Zveza tisoč članov in bo stranka plačevala tajništvo, nagla potreba tega pridruženja. Ta potreba izhaja iz tega, ker je članstvo socialistične stranke sprejelo predlog, da dobiva vsak aktiven član uradno glasilo "The Socialist World," kar se pa ne more izvesti drugače, kakor potom državnih organizacij. Ker so s tem v zvezi posebni stroški, to je plačati je treba na državne organizacije od vsakega člana po 12 in pol centa od članarine poleg tistih 10c, ki jih plača Zveza danes na gl. stan za čl. znamke, je pisal tajniku stranke list, v katerem ga je prosil, naj mu raztolmači, kako bi bilo mogoče priključiti klube k državnim organizacijam, ne da bi bilo treba povisati članske prispevke, ki so pri nas le 30 namesto 50 centov, kakor predpisujejo pravila. Ob enem je tudi sugeriral, naj bi eksekutiva stranke povračala Zvezi tisto svoto, ki jo plačamo stranki za znamke, tako da bi mogli tistih 10 centov z doklado dveh in pol centov izvršiti priključenje k državnim organizacijam. Na to pismo mi je tajnik stranke odgovoril, da se mora zveza ravnati po pravilih, lahko pa apelira na eksekutivo stranke — kakor je sugeriral že on sam — za povračilo tistih 10c od člana, tako da je mogoče zadostiti prispevkom, ki spadajo državnim organizacijam.

Ob enem — pravi tajnik — je govoril o zadevi priključenja k državnim organizacijam in o tozadevnih prispevkih s sodrugom Krusom, tajnikom državne organizacije v Illinoisu. On mu je dejal, da je pripravljen predlagati in zagovarjati pred eksekutivo drž. organizacijo, da plačuje naša Zveza za svoje članove v državi Illinois, kjer ni okrožnih organizacij — in te so samo v Chicagu — le 50 odstotkov od mesečnih prispevkov, to je 6 in eno četrtina centa od člana na mesec. Poleg tega nam je državna organizacija pripravljena vedno pomagati finančno, kadar prirejamo po državi Illinois shode in agitacijska pota.

Če bodo storili tako vsi državni odbori — pravi tajnik — tedaj se bo zadeva priključenja, kar se finančnih stvari tiče, izvršila brez vsakih potežkoč.

Morda bo treba pozneje vseeno povišati mesečne prispevke za nekaj centov na mesec. Toda za sedaj naj bi ostali mesečni prispevki taki, kakršni so, ker se ne ve, kako bodo izgledali naši računi in povračilo, ko se uravnajo z državnimi organizacijami in z eksekutivno socialistične stranke.

S tem v zvezi, pravi tajnik, so že storjeni na vseh mestih potrebni koraki. Klubi so že sprejeli tozadevne angl. tiskovine, on pa bo od januarja naprej pošiljal državnim tajnikom in gl. stanu socialistične stranke mesečna poročila in svote, ki se nanašajo na te račune. Na gl. stanu kakor pri raznih državnih organizacijah se kaže napram Zvezi najbolj volja za kooperacijo.

Z mesecem februarjem bodo torej vsi klubi priključeni državnim organizacijam, ki bodo izdali vsem klubom Čarter. Upati je, da se izvrši vse to brez kakšnih ovir. — To se vzame na znanje.

Dalje poroča tajnik, da je izvršil sklep eksekutive in priredil knjižico o inofrmacijah za dobavo ameriškega državljanstva. Knjiga je ravnokar izšla in stane na podlagi proračuna 40c. To se vzame na znanje.

Nadzorni odbor poroča, da je pregledal trimesečne knjige in račune in našel vse v redu. Iz računa je razvidno, da je bilo dohodkov za mesec oktober, november in december \$2,140.69 (prenos od sept. za \$1,355.10 všteti), izdatki pa \$1,498.13. Preostanek 31. decembra torej \$642.56. Klubi dolgujejo Zvezi za razne potrebščine \$30.37, skupni imetek torej \$672.93. Dolga je: Slovenski sekciji posojila in deleži po 8c, ki še niso bili povrnjeni blagajni na sejah, odnosno ni bilo apela za opustitev teh poravnalnih svot z zvezno blagajno \$821.05, dalje slov. sekciji delitev po 8c za oktober, november in december \$105.68; srbski sekciji pa od preje neopuščenca delitev za zvezno blagajno \$23.12; za oktober, november in december po 8c pa \$4.00; Još. Ovnu dolguje Zveza za agitacijsko potovanje od 12. do 26. decembra \$60.00 in \$12.90 Nar. tiskarni, tako da znaša skupni dolg \$1,026.75. — Ker znaša imetek \$672.93, bi znašal primanjkljaj torej \$353.82. To se vzame na znanje. — Za te dolgove, pravi tajnik, bo apeliral na slov. in srbsko sekcijo, da se brišejo, ker se je porabil ves denar za agitatorične namene in v svrhu tiskovin.

Sodrug Joško Oven poroča o svojem agitacijskem delu sledeče: Od 28. septembra pa do danes 27. januarja, odnosno do 30. januarja, ko opravim še par potov — to je v Auroro in pa Pullman, Ill., sem obdržal 22 shodov in sestankov, in sicer v petih državah: v Pennsylvaniji, Ohio, Wisconsinu, Illinoisu in v Indiani. Klubov sem ustanovil odnosno reorganiziral 9, naročnin za Proletarca dobil 95, knjig razpečal 79, in kolekte znašajo \$181.83. Vožnji stroški znašajo \$182.78, moja plača pa v tem času \$540.00.

Agitacijsko delo v tem času seveda ni bilo lahko in zato morda tudi ni takih uspehov, kakor bi si jih človek želel; toda druga turneja, ki jo priporočam, da se vrši takoj spomladi, bo vsled te turneje, ki se sedaj završuje, pokazala brezdvomno vsled tega boljji rezultat. Za sedaj se mi zdi ta turneja pri kraju in moram podati s 30. januarjem resignacijo. Priporočam pa, kakor že rečeno, da se spomladi odpre ta turneja ponovno, med tem časom se pa pripravijo potrebni koraki, da se turneja organizira, tako da se začne agitacija brez vsakih organizatoričnih in finančnih ovir. Iz izkušnje, ki sem jo dobil na tem potovanju

lahko rečem, da se polje za naše delo odpira na vseh koncih in krajih kakor malokedaj poprej. Če se v tem času izravnaajo še nekatere zadeve, ki so še semtertje na poti socialističnemu gibanju, bo uspeh tim večji. — Poročilo sodruga Ovna se vzame z zadovoljstvom na znanje.

Odpre se razprava glede obdržavanja zveznega zbora, ki je radi revizije pravil in drugih zadev, ki jih je prinesel seboj čas, potreben. Po daljši razpravi ki se je vdeleži več članov, se zaključí sledeče:

Ker je čas, v katerem živimo, razdril vse, meje pravil, po katerih smo se v normalnih časih ob takih prilikah ravnali, a eksekutiva J. S. Z. uvažuje potrebo zbora, bodi sklenjeno, da se vrši redni zbor J. S. Z. trideset dni po konvenciji Socialistične stranke, v kar nalaga tajniku Zveze dolžnost, da stori v smislu tistih točk pravil, ki se dajo v teh razmerah aplicirati, vse potrebne korake.

Da bo vdeležba delegatov večja, in ker čas za zapis tozadevnih konvenčnih prispevkov potom zveznega tajništva ne odgovarja času, ki je določen po pravilih, apelira eksekutiva na vse klube, da prirede zabave in podobne priredbe ter kolekte, katerih čisti dobiček bodi namenjen za pokritje stroškov za svoje delegate.

Dalje se zaključí, da se takoj po konvenciji začne zopet agitacijsko potovanje, in da se zbira v ta namen fond. Viri tega fonda naj bodo pri državnih socialističnih organizacijah, gl. stanu socialistične stranke in pri naših klubih. Agitacijsko pot prevzame zopet sodrug Oven.

Tajnik pravi, da priporoča selitev tajniškega urada v strankine prostore, dokler niso zasedeni, ker bi morali morda pozneje nanje čakati. Tajnik stranke je izjavil, da jih imamo lahko takoj. Zaključí se, da se tajništvo preseli v strankine prostore, če se ne zahteva stanarina.

Zaključek seje.

Tajništvo J. S. Z.

ČIKAŠKA SOCIALISTIČNA ORGANIZACIJA V PREDPRIPRAVAH ZA KONVENCIJO SOCIALISTIČNE STRANKE.

Centralni odbor čikaške socialistične organizacije, na svoji zadnji seji, ki se je vršila začetkoma januarja t. l., razpravljajal o mednarodnih zadevah, ki se nanašajo na priključenje Socialistične stranke Amerike k tretji ali moskovski internacionali, in je sprejel nekaj načrtov, ki jih predloži strankinemu zboru, ko se sestane meseca maja ali junija v Detroitu, Mich. To se bo zgodilo seveda le tedaj, če se bo pokazalo dovolj zanimanja za to med članstvom stranke.

Razpravljalo se je o načrtu ali propoziciji za spremenitev strankine načelne izjave, o diktaturi proletarijata, o sovjetskem sistemu (delavskih svetih), o teži politične in parlamentarne akcije, o diktaturi in demokraciji, o mnogih izpremubah v strankini ustavi in pravilih in o izjavi z ozirom na procese, ki nastajajo od strani buržvazije proti izvoljenim socialistom v postavodajo.

Največjo pozornost je posvetil centralni odbor mednarodnim zadevam — zadevi priključenja Socialistične stranke k tretji Internacionali. Z ozirom na to važno vprašanje je sprejela konferenca sledeče propozicije:

1. "Da Socialistična stranka Zedinjenih držav obnovi aplikacijo ali željo za pristop k tretji Internacionali, in sicer na podlagi brezpogojnega priznanja vseh 21 točk, ki jih daje tretja Internacionala organizacijam, ki se ji žele pridružiti.

2. Da Socialistična stranka Zedinjenih držav obnovi aplikacijo ali željo za pristop k tretji Interna-

cionalni na podlagi njene lastne interpretacije ali tolmačenja tozadevnih 21 točk.

3. Da Socialistična stranka Zedinjenih držav sodeluje z organizacijo, ki ima biti ustvarjena dne 22. februarja t. l. na Dunaju pri vsem prizadevanju, da se reorganizirajo socialistične sile po vsem svetu v eno socialistično Internacionalno na podlagi avtonomije narodnostnih socialističnih strank. Naglašja se pa, da ne ostane Socialistična stranka Zedinjenih držav v nobeni mednarodni organizaciji, iz katere bi bila ruska komunistična stranka izrecno izprta."

Z ozirom na obrambo izključevanja socialistov iz zakonodaj, se propozicija glasi:

"Predlagano, da se procesi, ki se tičejo pravice do sedežev socialističnih poslancev v postavodajah, vodijo obrambe bolj na podlagi socialističnega cilja, kakor pa s stališča da se zavaruje le parlamentarni sedež."

Razmerje Socialistične stranke do gospodarskih organizacij.

"Predlagano, da se načelna izjava Socialistične stranke iz leta 1920 sprejme ponovno, toda s povečanim povdarkom na dolžnost vseh socialistov do pridruženja gospodarskim organizacijam, da so v njih aktivni in da s pomočjo izražene socialistične misli o mimoidečih rečeh, ki se tičejo unijskih vprašanj, vprežijo organizacijo ali unijo, h kateri pripadajo, sleditvam socialistične akcije in da člani unij pristopajo v politično organizacijo. Zgledi vlečejo, in so zato mnogo jačji argument, kakor pa beseda, Socialist v uniji ni v uniji samo kot političen socialist, ampak, kot delavec v vsakdanjem boju, ki ima mnogo bolje in širše obzorje o delavskem gibanju in njegovih problemih, in kot tak mora pokazati to svojim sodelavcem z lastnim zgledom — s svojo aktivnostjo.

Sovjetski sistem v dobi prehoda.

Socialistična družba bo industrialna uprava delavstva. Taka država mora biti vsaj v svojem temelju industrialna, vsled česar mora temeljiti na delavskih svetih ali sovjetih.

Medtem ko je to po naših nazorih temeljna enota vlade v bodoči industrialni demokraciji, vemo, da vladne oblike ne prihajajo na površje iz abstraktnih teorij. Vladne oblike rastejo iz prejšnjih ekzistujočih form, prilagojenih novim razmeram. Vsled tega je potrebno, da se razvijajo med delavstvom ne le funkcije za bodoče njegove svete, temveč tudi oblike, ki imajo služiti še današnjim razrednim bojem kot predpriprave za bodoče funkcije.

Pri tem razvoju so tri razdobja:

a) *Doba agitacije* — doba v kateri morajo biti naše aktivnosti v spopolnjevanju naših funkcij omejene na gospodarske organizacije, na centralna telesa delavskih unij, na federativne sisteme, na tvorniške odbore, na industrializiranje form delavskih unij, na odbore splošnih štrajkov in na obrambne lige — med tem ko je treba idejo industrialne demokracije izvajati na političnem polju. Te funkcije morajo dobivati pri industrialnih organizacijah od časa do časa vse jačji in jačji politični značaj.

b) *Doba prehoda* — to je doba, ko so taki sveti priznani in dobe moč bodisi potom legalnih ali posebno legalnih teles, medtem ko so dane vladne funkcije v njihove (sovjetske) roke potom ustavodajnih konvencij ali posebno legalno potom delegacij teh teles po prizadevanju delavskega razreda v mestnih ali državnih organih, ali potom delavskih masnih gibanj. V slučaju nasilne protirevolucije delujejo ti sveti kot pomoč ali nadomestilo za policijsko moč ali državo.

c) *Poprehodna doba* — v tej dobi tvorijo sveti kot temelj industrialne države.

Diktatura proletarijata.

"V moderni družbi sta edino dva razreda — delavci, ki producirajo potrebščine za življenje in kapitalisti, ki delavce izkoriščajo potom privatnega lastništva in razlaščujejo njihovo proizvodnjo. Poskusi s kompromisi ta boj le podaljšajo in povečajo konfuzijo; interesi, in vsled tega nazori teh dveh razredov

o življenju so si diametralno nasprotni; prevladovati mora v praksi kapitalizem ali pa socializem.

"Potreba razmer za družabno revolucijo, izprememba iz kapitalizma v socializem je diktatura proletarijata, to se pravi osvojenje politične sile potom delavskega razreda, ki bo dovoljevala, da se vduši vsak odpor od strani izkoriščevalcev.

Diktatura proletarijata pomeni a) uspostavljenje institucij delavskega razreda kot vladajoča sila; b) načelo, da imajo vse pravice delavci in nihče drugi ne.

Diktatura proletarijata je torej proletarska oblika administracije državnih zadev v prehodni dobi iz kapitalizma v Socializem. Diktatura proletarijata ima svoje razliko od diktature izkoriščevalcev v tem, da medtem ko je kapitalistična diktatura ukrojena tako, da vzdržuje razredni boj v sedanji družbi, ga diktatura proletarijata kot njena posledica novega kolektivističnega režima odpravlja, s čimer odpravlja zeno tudi razrede, ker udejstvuje pota v socialistično družbo."

IZ UPRAVNIŠTVA.

Tisti, ki so naročili zadnje dneve večja števila Ameriškega družinskega koledarja, naznanjamo, da jih imamo le še malo število, komaj dovolj za posamezna naročila, ki smo jih prejeli dosedaj.

Kdor še ni dobil vezan Koledar, naj nekoliko potrpi, da jih dobimo iz knjigoveznice.

Pred dobrim tednom smo poslali tirjatve naročnikom, ki jim je naročina potekla. Med tem so eni plačali zastočnikom, ali pa so poslali naročnino direktno upravištvu, tako da so se naša in njihova pisma srečala. To se dogaja vselej, kadar se pošiljajo tirjatve, in če jo je kdo dobil, dasiravno je naročnino ponovil nekaj dni poprej, naj ne bo u žaljen. Kadar pošljete naročnino pazite, če se vam pripiše naročnina k številki v oklepaju poleg vašega naslova. To pomeni, da je bila naročnina pravilno prejeta in vpisana.

Vsled velike zaposlenosti v upravištvu se knjig in koledarjev ne odpošlje zadnje dneve tisti dan, ko dobimo naročilo. Dela je tu sedaj več, kot se ga more zmagovati s sedanjimi silami in kakor hitro se temu opomore, bomo uvedli popolno točnost pri odpošiljanju.

Tistim, ki imajo kaka naročila pri tajništvu J. S. Z., naznanjamo, da je tajnik J. S. Z. obolel. V par dneh bodo poslana vsa naročila knjižice in rešena korespondenca, ki se nanaša na tajniški urad.

IZKAZ v tiskovni fond Proletarca in poslanih naročnin bo objavljen v prihodnji izdaji.

KNJIŽEVNOST.

Socialistična revija "Naši Zapiski", št. 10—12, 1920, ima sledečo vsebino:

Abditus: Slovenstvo, jugoslovanstvo, socializem; dr. Mih. Rostohar: Psihologija narodnosti; dr. Ant. Sagadin: Začetki socialnega zavarovanja v Jugoslaviji; dr. M. Dereani: Boj prostituciji in spolnim boleznim; I. S. Maehar: Civis Romanus.

Pregled: a) K volitvam v Sloveniji (Fran Erjavce); b) Epilog (Joso Jurkovič).

Gospodarstvo: Monopolizacija narodnega gospodarstva (St. Likar). Literatura: a) N. Fachia-velli: Vladar (dr. R. Krivic); b) Nove Knjige. Revije: a) Časopis za jezik, književnost in zgodovino

(—ec); b) Jugoslavenska Obnova — Njiva (—ec).
Kultura: † Anton Mahnič (dr. D. Lončar.) Razno:
Grajanski (dr. Fr. Goršič).

“Naši Zapiski” izhajajo mesečno. Izdaja jih
Slovenska Socialna Matica v Ljubljani, poštni pre-
dal št. 91.

Tržaško “Delo” o “Ameriškem Družinskem Koledarju”.

Pod rubriko “Književnost in umetnost” je pri-
nesel tržaški socialistični list “Delo” v izdaji z dne
7. januarja 1921 sledečo oceno o našem Koledarju:

“Iz Amerike smo dobili sledeče knjige: “Zaje-
daleci”, “Zakon Biogeneze” in “Ameriški družin-
ski koledar”. Prve dve ste izšli v založbi leposlovno-
znanstvene knjižnice S. N. P. J., drugo je izdala Ju-
goslovanska delavska tiskovna družba v Chicagu. O
prvih dveh prinesemo oceno v eni izmed prihodnjih
števil.

“Ameriški družinski koledar” za leto 1921 je
lepa, bogata, dobra in vsem priporočljiva knjiga. Za
naše razmere je sicer knjiga draga, ali kdor more,
naj si jo naroči. Cena 75c. Naroča se pri “Prole-
tarcu”, 3639 W. 26th st., Chicago, Ill. Knjiga obsega
192 strani velike osmerke. Okrašena je s 30 slika-
mi, jako lepimi. Vsebuje več ličnih pesmi, povesti
in članke, politične, socialne in poljudno znanstvene
vsebine. Poleg vsega še lep prevod igre M. Gorke-
ga “Na dnu”. Gradivo je izbrano in skoro moramo
reči, da si lepšega in boljšega koledarja ni mogoče
želeli. Kdor želi imeti dober Koledar, ki je koledar
samo po imenu, drugače pa bogata in dobra knjiga,
naj si naroči “Ameriški družinski koledar”. Ob
priliki se bomo k temu koledarju še povrnili.”

Na razpolago imamo nekaj vezanih letnikov
“Proletarca” in sicer letnik 1919 in 1920. Vsaki za-
se je velika knjiga, vredna, da bi jo moral imeti v
svoji knjižnici vsak inteligenten Slovenec. Letnik
1919 stane \$6.00, letnik 1920 pa \$7.50. Oba letnika
sta vezana v platno.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše
vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in
vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klu-
bovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega
sodruha je, da redno prihaja k sejam.—Tiste, ki sim-
patizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri
soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in ta-
ko pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata.
Prva naloga delavca je, da postane razredno zave-
den. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: “V organizaciji
je moč.” — Tajnik kluba št. 27, JSZ.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114,
JSZ. se vrši dne 12. februarja (drugo soboto v mese-
cu) v klubovih prostorih na 424 Ferry Ave. E. — Na
dnevnom redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti.
Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje
prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji
pridobivamo novih članov. Organizator.

Slov. delavska

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.

podporna zveza

Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

- Predsednik:** IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.
Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.
2. Pom. taj. ANDREJ VIDRICH, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

- Predsednik nadzor. odbora:** IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.
1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

- Predsednik porot. odbora:** MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.
1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

- Dr. JOSIP V. GRAHEK**, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.
Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštних, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnji popravi.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji. John Kresse, 396 4th Ave.

IZŠLA JE KNJIŽICA:

“NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI
DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV.”

Z vprašanji in odgoovri v slovenskem in angleškem jeziku, ki jih mora vedeti vsak prosilec pred sodnikom. Cena 40c. Naročila sprejema tajništvo J. S. Z., 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.